

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра економіки та соціальних дисциплін

ПОГОДЖЕНО:
Начальник кафедри,
доктор економічних наук, професор
Гончаренко О.Г.
«_____» _____ 2021 р.

СИЛАБУС

**навчального курсу «Основи критичного мислення
та праворозуміння у судовій практиці»
для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
форма навчання: денна**

РОЗРОБНИК:
професор кафедри,
доктор філософських наук, професор
Доній Н.Є. _____

ЗАТВЕРДЖЕНО:
на засіданні кафедри економіки та
соціальних дисциплін
Протокол № __ від «__» _____ 20__ р.

Кредити та кількість
годин:

3 кредити ECTS; години: 22 лекційних, 22
семінарських та 46 самостійна робота.

Чернігів – 2021

**МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ СЛУЖБИ**

Кафедра економіки та соціальних дисциплін

СИЛАБУС

**навчального курсу «Основи критичного мислення
та праворозуміння у судовій практиці»
для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»
форма навчання: денна**

Кредити та кількість годин: 3 кредити ECTS; години: 22 лекційних, 22 семінарських та 46 самостійна робота.

Чернігів – 2021

Анотація курсу

За часів «альтернативних фактів» і «підроблених новин», як можна вирішити, що правильно і неправильно? Як ми можемо встановити, що є правдою чи не правдою, коли ми знаходимо конкуруючі твердження про істину? Як ми розуміємо, що відбувається в світі, коли в новинах, в наших соціальних мережах і в наших щоденних розмовах так багато різних версій поточних подій? Ми живемо в епоху, коли багато хто вважає, що стало складніше довіряти уряду, новинним ЗМІ і один одному як надійним джерелам інформації і знань. А, отже, нам як ніколи важливо усвідомлювати критичне мислення і те, що воно може зроби для нас: воно допомагає зрозуміти, чому ми думаємо і спілкуємося зі світом, допомагає нам орієнтуватися в претензіях інших людей, допомагає поліпшити наше мислення і спілкування.

А це означає, що в рамках даного курсу ми разом вивчимо основи критичного мислення і протягом семестру дізнаємося, як краще:

- ✓ розуміти думку як процес;
- ✓ виявляти і оцінювати твердження, аргументи, переконання і докази;
- ✓ критично ставитися до різних джерел інформації, з якими має справу представник юридичної професії;
- ✓ використовувати критичні міркування для вирішення проблем;
- ✓ результативно думати про складні моральні та політичні проблеми;
- ✓ більш ефективно спілкуватися в усній і письмовій формі.

При цьому ми навчимося краще усвідомлювати власні переконання про світ, звідки вони беруться і чому ми можемо їх мати – з акцентом на те, як влада і політика формують те, як ми розуміємо світ, і наскільки важливо мислення може служити ресурсом для розширення можливостей людей.

Мета курсу

Головною метою курсу є, по суті, закладання основ загальної практики ефективного мислення (засвоєння та використання інформації, постановка цілей, формулювання завдань, критичний аналіз проблем, пошук та конструювання засобів та заходів тощо). Це також аналіз різноманітних факторів, які впливають на ефективність та результативність мислення, що їх треба враховувати.

Мета курсу визначила наступні освітні завдання:

- ознайомлення з найбільш значними теоретичними і методологічними засадами критичного мислення;
- розвиток навичок використання технології критичного мислення в роботі з текстом;

- формування на основі прийомів і навичок критичного мислення здатності правильного сприйняття інформації;
- вироблення алгоритму критичного аналізу інформації для більш ефективного процесу прийняття рішень;
- навчання правилам доказу і спростування в сфері наукової, професійної та повсякденної практики.

Організація навчання
Тематичний план

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин									
		Денна форма					Заочна форма				
		Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
			Л	СЗ	ПЗ	СР		Л	СЗ	ПЗ	СР
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Розділ 1. ВСТУП ДО КУРСУ З КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ											
1.	Мислення: поняття та види. Критичне мислення як стратегія пізнання	7	2	2		3	7	2			5
2.	Технологія розвитку критичного мислення	7	2	2		3	8	2			6
3.	Інформація як об'єкт критичного осмислення	8	2	2		4	7	2			5
4.	Маніпулювання та пастки в інформаційній взаємодії	8	2	2		4	8		2		6
Розділ 2. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЛОГІЧНА РЕФРЕКСІЯ											
5.	Поняття. Судженні. Умовивід	12	4	4		4	10				10
6.	Доведення та спростування. Конструювання аргументованих висловлювань	10	2	2		6	10				10
7.	Запитання: види, методи та правила формулювання	8	2	2		4	10				10
Розділ 3. ОСНОВИ ПРАВОРОЗУМІННЯ В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ											
8.	Герменевтика. Герменевтична природа праворозуміння	10	2	2		6	10				10
9.	Праворозуміння в процесі здійснення правоохоронної діяльності	10	2	2		6	10				10
10.	Праворозуміння та	10	2	2		6	10		2		8

правореалізація при участі в судовому процесі										
Усього за семестр	90	22	22	-	46	90	6	4		80
Усього годин	90	22	22	-	46	90	6	4		80

Завдання до семінарів та практичних занять

Семінарські заняття

Готуючись до семінарського заняття Ви маєте підготувати конспект питань, що містяться в плані відповідної теми. Наявність конспекту всіх (!) питань та ваша присутність на занятті є запорукою успішної роботи та отримання балів (їх кількість залежить від вашої активності та якості підготовки). Відсутність конспекту або неповний конспект, навіть за умови вашої присутності на семінарі, оцінюється в 0 балів.

Плани семінарських занять

ТЕМА 1. МИСЛЕННЯ: ПОНЯТТЯ ТА ВИДИ. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СТРАТЕГІЯ ПІЗНАННЯ (2 год.)

План.

1. Поняття «мислення». Форми та основні різновиди мислення.
2. Розуміння: психологічні умови та форми.
3. Зміст поняття «критичне мислення» (КМ): підходи до визначення.
4. Ознаки, структура та функції критичного мислення.
5. Зв'язок КМ с логікою, ораторським мистецтвом, теорією аргументації, когнітивною психологією, теорією прийняття рішень.
6. Особливості професійного мислення фахівців правничої галузі.
7. Портрет критично мислячої людини: погляди дослідників та власне обґрунтування (творче завдання).

Рекомендовані до теми джерела

основні

- 1) Андерсон, Дж. Думай, пытайся, развивайся / Общ.ред. и пер. с англ. А.Л. Шлионский, Л.М. Шлионский, Н.В. Никифорова. СПб, Азбука, 1996. 92 с.
- 2) Бекахметов, Г., Коржумбаев, А. Основы критического мышления. Астана, ОО «Общенациональное движение», «Казахстан – 2050», 2010. 208 с.
- 3) Варій М. Й. Загальна психологія. 3-ге видан., випр. і доп. Київ : «Центр учбової літератури», 2007. С.265-404.
- 4) Войтик И. М., Семенов И. Н. Оценка и развитие рефлексивного мышления: учебное пособие. Москва–Новосибирск : СибАГС, 2001. 144 с.
- 5) Дьюи Дж. Психология и педагогика мышления. (Как мы мыслим). Пер. с англ. Н. М. Никольской / ред. Ю. С. Рассказова. Москва : Лабиринт, 1999. 192 с.
- 6) Загашев, И.О., Заир-Бек С. И. Критическое мышление: технология развития.

- Санкт-Петербург : «Альянс «Дельта», 2003. 284 с.
- 7) Коттрелл С. Искусство мыслить и успех в учебе, карьере, жизни. 500 упражнений для развития мозга [пер. с англ. Е.И. Фатеевой]. Москва : Изд-во «Э», 2016, 288 с.
 - 8) Оробинский В.В. Чему все еще не учат на юрфаке : как думает юрист : стратегии мышления. Изд. 3-е. Ростов на Дону : Феникс, 2016. 202 с.
 - 9) Терно, С.О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя, Просвіта, 2009. 268 с.
 - 10) Тягло, О.В. Критичне мислення: навч. посібник. Харків, «Основа», «Триада +», 2008. 192 с.
 - 11) Халперн, Д. Психология критического мышления. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 512 с.
 - 12) Ружиэйро, В.Р. Мышление: пятнадцать уроков для начинающих авторов. Пер. с англ. А. Станиславского. Москва : Флинта; Наука, 2006. 440 с.
 - 13) Шульдик, Н.В., Шульдик Г.О. Психологія мислення. Київ : Інтеллект, 1999. 170 с.

додаткові

- 1) Вертгеймер, М. Продуктивное мышление: пер. с англ./ Общ. ред. С.Ф. Горбова и В.П. Зинченко. Вступ. ст. В.П. Зинченко. Москва : Прогресс, 1987. 336 с.
- 2) Величковский, Б.М. Когнитивная наука: Основы психологии познания. В 2-х тт. Москва : Смысл : Издательский центр «Академия», 2006.
- 3) Загашев, И. Как решить любую проблему. СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002.
- 4) Знаков В.В. Психология понимания: Проблемы и перспективы. Москва, Изд-во «Институт психологии РАН», 2005. 448 с.
- 5) Гамезо, М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Информ.-метод. Пособие к курсу «Психология человека». Москва : Педагогическое общество России, 2006. – С. 12-43.
- 6) Каплунович, И.Я. Понимание: диагностика и формирование. *Педагогика*. 2004. № 9. С. 42-52.
- 7) Король, С.А. К классификации особенностей критичности мышления. *Вопросы психологии*. 1981. №4. С. 108-112.
- 8) Луценко, Е.Л. Адаптация теста критического мышления Л. Старки. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Сер.: Психологія*. 2014. № 1110. Вип. 55. С. 65-70. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhIPC_2014_1110_55_14.
- 9) Маркова, А. К. Психология профессионализма. Москва : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. 312 с.
- 10) Матюшкин А. М. Мышление как продуктивный процесс совместного решения проблемных ситуаций. *Психологический журнал*. 2008. Т. 29. № 2. С.124-129.

- 11) Миллер, Дж. 5 принципов проактивного мышления. Основы критического мышления. Киев, Аллерта, 2009. 151 с.
- 12) Основы критического мышления: учебник для учащихся 10-11 классов. Киев, Лира, 2009. 151 с.
- 13) Перков А.А. Наблюдательность как профессионально важное качество. *Ученые записки. Курского государственного университета*. Электронный научный журнал 2019. №1 (49). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/nablyudatelnost-kak-professionalno-vazhnoe-kachestvo> (дата обращения: 18.12.2019).
- 14) Попков, В.А. Коржуев, А.В. Критический стиль мышления у субъектов высшего профессионального образования. Москва, Проспект, 2002. 243 с.
- 15) Регуш Л. А. Практикум по наблюдению и наблюдательности. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 176 с.
- 16) Спиридонов В.Ф. Психология мышления: Решение задач и проблем: Учебное пособие. Москва : Генезис, 2006. 319 с.
- 17) Сорина, Г.В. Критическое мышление: история и современный статус. *Вестник Московского университета. Серия 7. Философия*. 2003. № 6. С. 97-110.
- 18) Федоров, А.В. Развитие критического мышления в медиаобразовании: основные понятия. *Инновации в образовании*. 2007. № 4. С. 30-47.
- 19) Lipman, M. Critical thinking: What can it be? *Educational Leadership*. 1988. V. 46. No. 1. P. 38-43.
- 20) Paul, R.W. Critical Thinking: what every person needs to survive in a rapidly changing world Rohnert Park, [edited by A. J. F. Binker]. CA: Center for Critical Thinking and Moral Critique, Sonoma State Univ., 1990. 575 p.
- 21) Starkey L. Critical thinking skills success. NY, LearningExpress LLC, 2004. 169 p.

ТЕМА 2. ТЕХНОЛОГІЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ (2 год.)

План.

1. Теоретичні основи технології критичного мислення. Трьохфазна модель «виклик – осмислення – міркування».
2. Фази (етапи) технології критичного мислення.
3. Методики розвитку критичного мислення:
 - а) стратегія рефлексивного ставлення до інформації «Знаю – Хочу дізнатися – Дізнався» та її варіації;
 - б) стратегія I.N.S.E.R.T;
 - в) прийом-метод інтелект-карта (mind map);
 - з) прийом «сінквейн»;
 - і) прийом «кластер»;
 - к) прийом «концептуальне колесо»;

л) прийом «портфоліо».

4. Дискусія та дебати як інструмент розвитку критичного мислення.

Рекомендовані до теми джерела

основні

- 1) Загашев, И. О., Заир-Бек С. И. Критическое мышление: технология развития. Санкт-Петербург : Издательство «Альянс «Дельта», 2003. 284 с.
- 2) Коттрелл, С. Искусство мыслить и успех в учебе, карьере, жизни. 500 упражнений для развития мозга [пер. с англ. Е.И. Фатеевой]. Москва : Изд-во «Э», 2016, 288 с.
- 3) Кроуфорд, А. та ін Технології розвитку критичного мислення учнів. Переклад публікації проекту «Читання і письмо для критичного мислення» / Адаптований пер. з англ.; за заг. ред. О.Пометун. Київ, б/в, 2006. 303 с.
- 4) Миллер, Дж. 5 принципов проактивного мышления Основы критического мышления. Киев, Аллерта, 2009. 151 с.
- 5) Основы критического мышления: учебник для учащихся 10-11 классов. Киев, Лира, 2009. 151 с.
- 6) Тягло, О. В. Критичне мислення: навч. посібник. Харків, «Основа», «Триада +», 2008. 192 с.
- 7) Халперн, Д. Психология критического мышления. Санкт-Петербург, Питер, 2000. 512 с.

додаткові

- 1) Большакова, Г. Інновації в освіті. Технологія розвитку критичного мислення. URL: <http://www.edustartup.com.ua> (дата звернення: 19.12.2018).
- 2) Боно, Э. Шесть шляп мышления. Санкт-Петербург, Питер-пресс, 2000. 256 с.
- 3) Вукіна, Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати: наук.-метод. посібник / за наук. ред. О.І. Пометун. Харків : Б.в., 2007. 190 с.
- 4) Голубева, М.В. Рефлексивное обучение активному отношению к познанию. *Образовательные технологии*. 2011. № 2. С.78-86.
- 5) Дебати: навч. посіб: метод. реком. щодо ведення дебатів. Київ: А.П.Н., 2001. 102 с.
- 6) Дзямулич, Н.І. Сенкан у системі інноваційного навчання. *Педагогічний пошук*. 2010. № 4. С. 64–66.
- 7) Загашев, И. Новые педагогические технологии в школьной библиотеке: образовательная технология развития критического мышления средствами чтения и письма. URL: <https://lib.1sept.ru/2004/17/15.htm> (дата звернення: 15.12.2018).
- 8) Король, С.А. К классификации особенностей критичности мышления. *Вопросы психологии*. 1981. №4. С. 108-112.
- 9) Ружижэйро, В.Р. Мышление: пятнадцать уроков для начинающих авторов; пер.с англ. А. Станиславского. Москва, Флинта, Наука, 2006. 440 с.

- 10) Терно, С.А. Обучение критическому мышлению – «экзотические приёмы» или решение нетривиальных проблем? *Гуманитарные научные исследования*. 2014. № 1. URL: <http://human.snauka.ru/2014/01/5594> (дата обращения: 26.03.2019).
- 11) Технології розвитку критичного мислення учнів. Переклад публікації проекту «Читання і письмо для критичного мислення» / А. Кроуфорд, Е. Венди Саул, С. Метьюз, Дж. Макінстер Адаптований пер. з англ.; за заг. ред. Олени Пометун. Київ, б\в, 2006. 303 с. URL: http://www.criticalthinking.expert/book-criticalthinking/FREE_tehnologii_rozvitku_kritichnogo_mislennja_uchniv.pdf (дата звернення: 18.12.2018).
- 12) Фостер, К. К. Вводные вопросы для активизации критического мышления. *Перемена*. 2004. № 4. С.38-43.
- 13) Browne, M. Neil, Keeley, S.M. Asking the Right Questions: A Guide to Critical Thinking 8th Edition. London, Longman, 2006. 240 p.

Тема 3. ІНФОРМАЦІЯ ЯК ОБ'ЄКТ КРИТИЧНОГО ОСМИСЛЕННЯ (2 год.).

План.

1. Інформація як феномен.
2. Інформація, що використовується в юридичній діяльності. Правова інформація: поняття та види.
3. Джерела інформації. Правила та вимоги щодо роботи з джерелами інформації.
4. Верифікація інформації.
5. Дезінформація як перепона при прийнятті правильного рішення. Фактчекінг: основні правила.
6. Забезпечення безпеки та захисту інформації.

Рекомендована джерела до теми

основні

- 1) Аронсон Э., Пратканис Э.Р. Эпоха пропаганды: Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление. Перераб.изд. Санкт-Петербург, Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. 384 с. Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/EpohProp/index.php
- 2) Андерсон Дж. Думай, пытайся, развивайся. / Общ.ред. и пер. с англ. А.Л. Шлионский, Л.М. Шлионский, Н. В. Никифорова. СПб, Азбука, 1996. 92 с.
- 3) Бекахметов, Г., Коржумбаев, А. Основы критического мышления. Астана, ОО «Общенациональное движение», «Казахстан – 2050», 2010. 208 с.
- 4) Кузнецов И.Н. Информация: сбор, защита, анализ. Учебник по информационно-аналитической работе. Москва, ООО Изд-во Яуза, 2001. <http://www.evartist.narod.ru/text/21.htm>

- 5) Почепцов Г. (Дез)інформація / Под общ.ред. Н. Лигачевой и Г. Петренко / Ред. М. Олійник. Київ, ПАЛІВОДА А.В., 2019. 248 с.
- 6) Саміло Г. О. Проблеми тлумачення правових норм: навч.-метод. посіб. Запоріжжя, ЗНТУ, 2017. 144 с.
- 7) Терно, С.О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя, Просвіта, 2009. 268 с.
- 8) Тягло, О.В. Критичне мислення: навч.посібник. Харків, «Основа», «Триада +», 2008. 192 с.

додаткові

- 1) Азаренко, С.А. Знак. *Современный философский словарь*. 2-е изд. Лондон, Франкфурт-на-Майне, Париж, Москва, Минск, 1998. - С. 297-299.
- 2) Азаренко, С.А. Значение. *Современный философский словарь*. 2-е изд. Лондон, Франкфурт-на-Майне, Париж, Москва, Минск, 1998. С. 299 - 300.
- 3) Азаренко, С.А. Смысл. *Современный философский словарь*. 2-изд. Лондон, Франкфурт-на-Майне, Париж, Москва, Минск, 1998.-С. 806-808.
- 4) Афанасьев, В. Г., Урсул А. Д. Социальная информация. *Вопросы философии*. 1974. № 10. С. 61–75.
- 5) Баришполец О.Т. Брехня в інформаційному просторі та міжособовій комунікації: монографія. Кіровоград, Імекс-ЛТД, 2013. 648 с.
- 6) Грант, Дж. Не верю! Как увидеть правду в море дезинформации Москва, Альпина Паблишер, 2017. 296 с.
- 7) Капелюшний, В.П. Дезінформація. Енциклопедія Сучасної України. URL : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=21273 (дата звернення 24.01.2019).
- 8) Касавин, И. Т. Критерии знания: собственно эпистемические или социальные? *Эпистемология: перспективы развития*. М.: Канон+, 2012. С. 50-61.
- 9) Никифоров, А. Л. Понятие истины в теории познания. Никифоров А. Л. *Понятие истины в социогуманитарном познании*. М.: ИФ РАН, 2008. С. 12-28.
- 10) Кузнецов, И.Н. Информация: сбор, защита, анализ. Учебник по информационно-аналитической работе Москва, ООО Изд. Яуза, 2001. 318 с. <http://www.evartist.narod.ru/text/21.htm>
- 11) Куртц, П. Новый скептицизм: Исследование и надежное знание. Москва, Наука, 2005. 160 с.
- 12) Марков, А.А., Молчанова, О.И., Полякова, Н.В. Теория и практика массовой информации: учебник / под общ. ред. А.А. Маркова. Москва, ИНФРА-М, 2014. 252 с.
- 13) Петров, М.А., Райбекас А.Я. Феномен информации и знание. Красноярск : Красноярский гос. ун-т., 2006.
- 14) Платон, Теэтет / Платон Собрание сочинений в 4-х т. / общ.ред. А.Ф. Лосева, Р.Ф. Асмуса, А.А. Тахо-Годи; примеч. А.Ф. Лосева и А.А. Тахо-Годи. Пер.с древнегреч. Москва, Мысль, 1993. Т.2. С.192–274.

- 15) Про інформацію : Закон України № 2658-ХІІ від 02.10.1992 р. із змін. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/ed20110106> (дата звернення 23.01.2019).
- 16) Современная философия науки: знание, рациональность, ценности в трудах мыслителей Запада: хрестоматия / сост. А. А. Печенкин. 2-е изд., перераб. и доп. Москва, Логос, 1996. 396 с.
- 17) Соколов, А.В. Философия информации: проф.-мировоззр. учеб.пособие. Санкт-Петербург, СПбГУКИ, 2010. 368 с.
- 18) Троицкая, С. Информационный террор: воспринимать или жить? Ростов н/Дону, Феникс, 2015. 205 с.
- 19) Урсул, А.Д. Природа информации: философский очерк. 2-е изд. Челябинск, 2010. 231 с.
- 20) Фостер, К.К. Вводные вопросы для активизации критического мышления. *Перемена*. 2004. № 4. С.38-43.
- 21) Ханжин, А. Г., Кожокару А.А. Ревизия понятия информации. *Научно-техническая информация*. 2008. Сер. 2. № 6. С.1-9.

ТЕМА 4. МАНІПУЛЮВАННЯ ТА ПАСТКИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВЗАЄМОДІЇ (2 год.).

План.

1. Поняття «маніпулювання», «маніпулятор» та «інформаційна пастка».
2. Поняття «прийом маніпулювання».
3. Класифікація прийомів маніпулювання:
 - а) характеристика вербального маніпулювання та його прийоми.
 - б) невербальне маніпулювання та його значення і складові.
4. Інформаційні пастки.
5. Шляхи протистояння маніпулюванню.

Рекомендовані джерела до теми основні

- 1) Доценко, Е. Л. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. Москва : ЧеРо, Издательство МГУ, 1997. 344 с.
- 2) Кацавец, Р.С. Судові промови державного обвинувача та адвоката-захисника у кримінальному судочинстві України: правові, етичні, логічні та мовні аспекти : монографія. Київ: ЦУЛ, 2014. 150 с.
- 3) Чалдині, Р. Психологія впливу. Харків, Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 369 с.

додаткові

- 1) Арефьева, Т.А., Тарасова Е.Н., Улыбина, Ю.Н. Как не дать собой манипулировать. Москва : Мир книги, 2008. 224 с.

- 2) Аронсон, Э., Пратканис, Э. Эпоха пропаганды: Механизмы убеждения. Повседневное использование и злоупотребление. СПб, Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. 384 с. Режим доступа: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/EpohProp/index.php
- 3) Бредемайер, К. Искусство словесной атаки = Schlagfertigkeit : das Arbeitsbuch : практ. руководство; пер. с нем. Е. Жевага. 3-е изд. Москва, Альпина Бизнес Букс, 2006.
- 4) Бредемайер, К. Черная риторика: Власть и магия слова; Пер. с нем. 2-е изд. Москва, Альпина Бизнес Букс, 2005. 224 с.
- 5) Винокур, В.А. Уловки в споре. Санкт-Петербург, Речь, 2005. 142 с.
- 6) Карнеги, Д. Как вырабатывать уверенность в себе и влиять на людей, выступая публично. Москва, Лабиринт-Пресс, 2000. 221 с.
- 7) Климова, К.Я. Основи культури і техніки мовлення: навч. посібник. 2-ге вид. Київ, Ліра-К, 2006. 240 с.
- 8) Кригер Б. В информационной ловушке. *Наука та наукознавство*. 2018. № 3. С. 118-124.
- 9) Кригер Б. Информационная ловушка: угроза для нервно-психической эволюции человека. *Science and Science of Science* 2018. № 3 (101). С. 118-124.
- 10) Левин, Р.В. Механизмы манипуляции: защита от чужого влияния; пер. с англ. Москва, Вильямс, 2007. 432 с.
- 11) Левитин, Д. Путеводитель по лжи. Критическое мышление в эпоху постправды. Москва ООО «Манн, Иванов и Фербер», 2017. 171 с.
- 12) Леонтьев, А., Шахнарович, А., Батов, В. Речь в криминалистике и судебной практике. Москва, Наука, 1977. 205 с.
- 13) Скабелина, Л. А. Психологические аспекты адвокатской деятельности : монография. Москва : Федеральная палата адвокатов, 2012. 229 с.
- 14) Сорокотягин, И. Н., Сорокотягина Д. А. Юридическая психология : учебник для академического бакалавриата. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Издательство Юрайт, 2015. 461 с.
- 15) Стернин, И. А. Практическая риторика : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 5-е изд., стер. Москва : Издательский центр «Академия», 2008. 272 с.
- 16) Уизерс, Б. Управление конфликтом. Санкт-Петербург, Питер, 2010. 174 с.
- 17) Хайес, Ст., Смит, С. Перезагрузи мозг. Решение внутренних конфликтов. Санкт-Петербург, Питер, 2014. 320 с.
- 18) Хоган, К. Психология влияния: техники манипуляции в бизнесе и личном общении; пер. с англ. Москва, Вильямс, 2007. 352 с.
- 19) Чалдини, Р. Чалдини, Р. Психология влияния. Убеждай, действуй, защищайся. 5-е изд. Санкт-Петербург, Питер, 2010. 336 с.
- 20) Шейнов, В.П. Риторика. Минск, Амалфея, 2000. 592 с.

- 21) Шейнов, В.П. Скрытое управление человеком (Психология манипулирования) Минск, АСТ, Харвест, 2006. 357 с.
- 22) Шиханцов, Г. Г. Юридическая психология : учебник для вузов. Изд. 2-е. Москва : ИКД «ЗЕРЦАЛО-М», 2006. 272 с.

ТЕМА 5. ПОНЯТТЯ. СУДЖЕННЯ. УМОВИВІД. (4 год.).

План.

1. Поняття як форма думки. Структура поняття.
2. Види понять. Типи відношень між поняттями
3. Операції над поняттями або класами понять.
4. Судження. Види суджень.
5. Загальна характеристика умовиводів:
 - а) дедуктивні умовиводи. Категоричний силогізм як вид дедукції;
 - б) індуктивні умовиводи;
 - в) умовиводи за аналогією.
6. Закони логіки:
 - а) закон тотожності;
 - б) закон несуперечності;
 - в) закон виключення третього;
 - г) закон достатньої підстави.

Рекомендовані джерела до теми

основні

- 1) Жеребкін В.Є. Логіка: підручник. 11-те вид., випр. Київ : Знання, 2011. 265 с.
- 2) Колотілова Н. Логіка і риторика: ретроспектива взаємозв'язку: монографія. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 272с.
- 3) Колотілова Н.А. Риторика: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 232 с.
- 4) Комаха Л.Г. Логічні засоби аргументації у філософському знанні: мон. Київ : Центр начальної літератури, 2015. 360 с.
- 5) Конверський А. Є. Критичне мислення. Підручник для студентів начальних закладів вищої освіти усіх спеціальностей. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 344 с.
- 6) Конверський А.Є. Сучасна логіка. Класична та некласична. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 296.
- 7) Хоменко І.В. Логіка. Теорія та практика. К: Центр навчальної літератури, 2010. 400 с.
- 8) Шепетяк О. М. Логіка. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Фенікс, 2015. 256 с.

ТЕМА 6. ДОВЕДЕННЯ ТА СПРОСТУВАННЯ. КОНСТРУЮВАННЯ АРГУМЕНТОВАНИХ ВИСЛОВЛЮВАНЬ (2 год.).

План.

1. Поняття «аргументація», «доведення» та «критика».
2. Види аргументації (доказова, недоказова, пряма, непряма).
3. Види критики (пряма, непряма, критика тези, критика аргументів, критика форми, спростування).
4. Основні правила щодо тез та аргументів.
5. Помилки щодо допускаються відносно аргументів.
6. Правила та помилки щодо тези та форми аргументів.
7. Логічні помилки, що найчастіше трапляються під час доведення і спростування (софізми, паралогізми, логічні парадокси).

Рекомендовані джерела до теми

основні

- 1) Ивлев, Ю. В. Теория и практика аргументации. Москва : Проспект, 2009. 288 с.
- 2) Коттрелл, С. Искусство мыслить и успех в учебе, карьере, жизни. 500 упражнений для развития мозга [пер. с англ. Е.И. Фатеевой]. Москва: Изд-во «Э», 2016, 288 с.
- 3) Саміло, Г.О. Проблеми тлумачення правових норм: навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНТУ, 2017. 144 с.
- 4) Терно, С.О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя : Просвіта, 2009. 268 с.
- 5) Тягло, О.В. Критичне мислення: навч.посібник. Харків: «Основа», «Триада +», 2008. 192 с.

додаткові

- 1) Алекси, Р. Юридическая аргументация как рациональный дискурс (Пер. с нем. М. В. Антонова). *Российский ежегодник теории права*. 2008. № 1. С.449-450.
- 2) Антюшин, С. С., Михалкин, Н.В. Основы аргументации и ее роль в деятельности юриста. *Антюшин С.С., Михалкин Н.В. Логика: учебное пособие*. Москва, РАП, 2013. С.161-211.
- 3) Арно А., Николь П. Правила относительно доказательства. *Арно А., Николь П. Логика, или Искусство мыслить*. Москва, Наука, 1991. С.331-333.
- 4) Ивин, А. А. Основы теории аргументации. Москва, Гуманитарный центр ВЛАДОС, 1997. 352 с.
- 5) Ивлев, Ю. В. Логические и методологические аспекты аргументации и критики. *Ивлев Ю.В. Логика для юристов: учебник*. Москва, Юридический колледж МГУ, 1996. 239 с.
- 6) Лисанюк, Е.Н. Правила и ошибки аргументации. *Логика: учебник / С.С. Гусев, Э.Ф. Караваяев, Г.В. Карпов [и др.]; под ред. А.И. Мигунова, И.Б. Микиртурмова, Б.И. Федорова*. Москва, Проспект, 2011. С.588-659.

- 7) Малыхина, Г.И. Аргументация. Доказательство и опровержение. *Малыхина Г.И. Логика: учебное пособие*. Минск, Вышэйшая школа, 2002. С.192-210.
- 8) Никифоров, А. Л. Доказательство и опровержение. *Никифоров Л.А. Общедоступная и увлекательная книга по логике, содержащая объемное и систематическое изложение этого предмета профессором философии*. Москва, Гнозис, 1995. С.167-182.
- 9) Ошибки в доказательстве. *Логика / Под ред. Д.П. Горского и П.В. Таванца*. Москва, Гос. изд-во полит. литр-ры, 1956. С.247-265.
- 10) Ремизов, П. В. Критика как форма правовой аргументации. *Философия права*. 2009. № 3. С. 81-86.
- 11) Тер-Акопов А.А. Логическое доказательство в юридическом доказывании. *Тер-Акопов А.А. Юридическая логика: учебное пособие*. Москва, ИКФ Омега-Л, 2002. С.145-155.
- 12) Уемов, А. И. Логические ошибки: как они мешают правильно мыслить. Москва, Гос. изд-во полит. лит-ры, 1958. 122 с.
- 13) Федоров, Б. И. Доказательство и опровержение. *Логика: учебник / С.С. Гусев, Э.Ф. Караваев, Г.В. Карпов [и др.]; под ред. А.И. Мигунова, И.Б. Микиртумова, Б.И. Федорова*. Москва, Проспект, 2011. С.192-211.
- 14) Фелтон, М. К. Подходы к аргументации при обучении критическому мышлению. *Перемена*. 2005. № 4. С.6-13.

ТЕМА 7. ЗАПИТАННЯ: ВИДИ, МЕТОДИ ТА ПРАВИЛА ПОСТАНОВКИ (2 год.).

План.

1. Запитання та його роль у діяльності представника юридичної професії. Типи запитань.
2. Види запитань та їх класифікація: за формою, функціям і змісту.
3. Логічні вимоги до запитання.
4. Логічні помилки при постановці запитань.
5. Правила формулювання питань та послідовність їх постановки.

Рекомендовані джерела до теми

основні

- 1) Аверьянов Л. Я. Социология: искусство задавать вопросы. Изд. 2-е, переработанное и дополненное. Москва, 1998. 357 с.
- 2) Белнап Н., Стилл Е. Логика вопросов и ответов. Москва : Прогресс, 1981. 288 с.
- 3) Берков В. Ф. Вопрос как форма мысли. Минск, 1972. 182 с.
- 4) Биркенбиль В. Ф. Искусство задавать вопросы / пер.с нем. Москва : Изд-во «Интерэксперт», 2005. 185 с.
- 5) Боно Э. Шесть шляп мышления. Санкт-Петербург: Питер-Пабблишинг, 1997. 256 с.

ДОДАТКОВІ

- 1) Загашев, И. В вопросах мы рождаемся. *Загашев И. О., Заир-Бек С. И., Муштавинская И. В. Учим детей мыслить критически. Изд.2-е. Санкт-Петербург : Альянс «Дельта» совместно с изд-вом «Речь», 2003. С.52–59.*
- 2) Загашев, И. Как решить любую проблему. Санкт-Петербург : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. 128 с.
- 3) Загашев, И. Умение задавать вопросы. *Перемена*. 2001. № 4 (весна). С. 8–13.
- 4) Зборовский, Г. Е., Шуклина Е. А. Эмпирическая социология : учеб. для вузов. Сургут : РИО СурГПУ, 2016. 313, [1] с.
- 5) Ленерт, У. Проблема вопросно-ответного диалога. *Новое в зарубежной лингвистике*. Вып. 14. Москва, 1985. С. 238–280.
- 6) Садмен, С., Брэдбери Н. Как правильно задавать вопросы: введение в проектирование массовых обследований / Пер. с англ. А.А. Виночкиной; Научный редактор перевода Д.М. Рогозин. Москва : Институт Фонда «Общественное мнение», 2002. 382 с.
- 7) Хинтиikka, Я., Хинтиikka М. Шерлок Холмс против современной логики: теории поиска информации с помощью вопросов. *Язык и моделирование социального взаимодействия*. Москва, 1987. С. 265–281.
- 8) Wood Brooks Al., John L.K. The Surprising Power of Questions. *Harvard Business Review*. 2018. Issue May–June. Pp.60-67. URL : <https://hbr.org/2018/05/the-surprising-power-of-questions>.

ТЕМА 8. ГЕРМЕНЕВТИКА. ГЕРМЕНЕВТИЧНА ПРИРОДА ПРАВОРОЗУМІННЯ (2 год.)

План.

1. Герменевтика: поняття та історія становлення.
2. Герменевтика як методологія та теорія розуміння. Герменевтичне коло.
3. Тлумачення (інтерпретація) тексту як одне з ключових понять сучасної науки.
4. Правовий текст як об'єкт юридичної герменевтики. Поняття та особливості юридичного тлумачення.
5. Об'єктивні і суб'єктивні фактори (бар'єри), що обумовлюють необхідність тлумачення права.
6. Способи (методи) та види тлумачення в юриспруденції.

Рекомендовані джерела до теми основні

- 1) Аристотель. Об истолковании. Сочинения в 4-х т. Т.2. Москва : Мысль, С.91-116, 1978.
- 2) Атарщикова, Е.Н. Герменевтика в праве : Историко-правовой анализ : Дис. . д-ра юрид. наук : 12.00.01. Москва : РГБ, 2003. 403 с.

- 3) Васьковский, Е.В. Руководство к толкованию и применению законов (для начинающих юристов). Москва : Издание братьев Башмаковых; типолитография товарищества «И.Н. Кушнерев и Ко», 1913. 52 с.
- 4) Гадамер, Г.Г. Эстетика і герменевтика / Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика: Вибрані твори. Пер з нім. Київ : Юніверс, 2001. С.7-15.
- 5) Гадамер, Х.Г. Истина и метод: Основы философской герменевтики; Общ. ред. и вступ. ст. Б.Н. Бессонова. Москва : Прогресс, 1988. 704 с.
- 6) Дильтей, В. Понимание. Герменевтическая теория наук о духе / Собр. соч. В 6-ти т.; под общ.ред. А.В. Михайлова и Н.С. Плотникова Т.1. Москва : Дом интеллектуальной книги. 2000. С.214-222.
- 7) Шпет, Г.Г. Герменевтика и ее проблемы. *Контекст*. Москва : Мысль, 1989-1991. URL : <http://www.avorhist.ru/publish/shpet1.html>

додаткові

- 1) Бернюков, А.М. Дометодологічний етап розвитку герменевтичних вчень. *Університетські наукові записки*. 2006. № 2 (18). С. 411-417.
- 2) Бетти, Э. Герменевтика как общая методология наук о духе / Пер. с нем.: Е. В. Борисов. Москва : «Канон+», РООИ «Реабилитация», 2011. 144 с.
- 3) Гермашев, А.Н. Юридическая герменевтика как наука о способах изложения воли в юридическом тексте и способах ее толкования. *Законы России*. 2010. № 1. С. 82-86.
- 4) Григорьев, Б.В. Герменевтика и теория интерпретации : учебное пособие. Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 2002. 144 с.
- 5) Дэвидсон, Д. Истина и интерпретация. Москва : Праксис, 2003. 445 с.
- 6) Дружиніна-Сендецька, Т.В. Тлумачення у праві: особливості герменевтичного підходу : дис. ... к. ю. н. : 12.00.01 / Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Міністерство освіти і науки України, Харків, 2015. 19 с.
- 7) Знаков, В.В. Психология понимания: Проблемы и перспективы. Москва : Изд-во «Институт психологии РАН», 2005. 448 с.
- 8) Кузнецов, В.Г. Герменевтика и её путь от конкретной методики до философского направления. *Логос*. 1999. №10. С.43-88. URL : https://www.ruthenia.ru/logos/number/1999_10/04.htm
- 9) Методологічні аспекти герменевтики. *Актуальні проблеми держави і права* : зб. наук. праць. Вип. 50 / редкол.: С. В. Ківалов (голов. ред.) та ін. ; відп. за вип. Ю.М. Оборотов. Одеса : Юридична література, 2009. С.7-117.
- 10) Парадигмы юридической герменевтики : монография / под общ. ред. Е.Н. Тонкова, И.Д. Честнова. Санкт-Петербург : Алетейя, 2017. 490 с.
- 11) Рузавин, Г. И. Проблема понимания и герменевтика. Герменевтика: история и современность: Критические очерки. Москва : Мысль, 1985. С. 162-178.
- 12) Соболева, М. Е. Философская герменевтика: понятия и позиции. Москва : Академический Проект, 2013. 148 с.

- 13) Скоробогатов А. В., Краснов А. В. Современные концепции правопонимания : учебное пособие. Казань : Познание, 2012. 140 с.
- 14) Тисельтон, Э. Герменевтика / Пер. с англ. Черкассы : Коллоквиум, 2011. 430 стр.
- 15) Хайдеггер, М. Бытие и время. Пер. с нем. В. В. Бибихина. Москва : Ad Marginem, 1997. 452 с.
- 16) Шлейермахер, Ф. Герменевтика. Пер.с нем. А. Л. Вольского. / научн.ред. Н. О. Гучинская. Санкт-Петербург : «Европейский Дом». 2004. 242 с.
- 17) Шульга, Е. Н. Проблема «герменевтического круга» и диалектика понимания. *Герменевтика: история и современность: критические очерки.* Москва : Мысль, 1985. С. 143-161.
- 18) Филатов, В. П. Загадка человеческого понимания. Москва : Политиздат, 1991. 352 с.

ТЕМА 9. ПРАВОРОЗУМІННЯ В ПРОЦЕСІ ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (2 год.).

План.

1. Праворозуміння співробітника правоохоронної сфери: співвідношення теорії та практики.
2. Суперечка як елемент професійної комунікації. Види суперечок.
3. Судові дебати: риси, етапи проходження та ролі, які виконують особи в дебатному процесі.
4. Підготовка до участі у судових дебатах. Специфіка промов та полеміки в судових дебатах.

Рекомендовані джерела до теми

основні

- 1) Абрамова Н. А. Юридическая диалогика : учебное пособие. Москва : Норма, 2017. 192 с.
- 2) Байтин М.И. Сущность права. (Современное нормативное правопонимание на грани двух веков). Монография. Саратов: СГАП, 2001. 416 с.
- 3) Лапаева В. В. Типы правопонимания: правовая теория и практика. Москва : Российская академия правосудия, 2012. 580 с.
- 4) Про українське право / За ред. проф. І. Безклубого. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка. 2013. Число VI-VII. 367 с.

додаткові

- 1) Каменков, В. Судові дебати і репліки при закінченні (поновленні) розгляду справи. *Право України.* 2011. № 6. С. 57-61.
- 2) Питерцев, С. К., Степанов А. А. Тактика допроса на предварительном следствии и суде. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 160 с.

- 3) Назаров, С.Н. Правопонимание как основа формирования теории правоохранительной деятельности. Северо-Кавказский юридический вестник, 2014. № 1. С. 110-118.
- 4) Поляков, А. В. Коммуникативное правопонимание: Избранные труды. Санкт-Петербург : Алеф-Пресс, 2014. 575 с.\
- 5) Тонков, Е.Е. и др. Правоприменение как способ реализации юридических. *Научные ведомости БелГУ. Сер. Философия. Социология. Право.* 2012. №2(121), вып.19. С. 146-156.
- 6) Хоменко, І. В. Еристика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2008. 280 с.

ТЕМА 10. ПРАВОРОЗУМІННЯ В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ. ГЕРМЕНЕВТИКА ДІЙ В ПРОЦЕСІ СУДОВИХ ДЕБАТІВ. (2 год.)

План.

1. Суддівське праворозуміння та судова практика.
2. Правотумачення та правозастосування під час судового процесу як похідні від праворозуміння.
3. Факти і фактичний матеріал у судовому процесі: основні способи (прийоми) тлумачення та інтерпретації.
4. Підгрунття розуміння юридичної аргументації в судовій практиці.
5. Проблема судової помилки та страх ухвалення помилкового рішення.

Рекомендовані джерела до теми

основні

- 1) Бернам, У. С., Решетникова И. В., Прошляков А. Д. Судебная адвокатура : пособие для адвокатов / под ред. И. В. Решетникова. Санкт-Петербург : Изд-во С-Петербургского ун-та, 1996. 194 с.
- 2) Бобрешов Є. Г. Судове правозастосування в Україні: проблеми теорії і практики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Одеса, 2010. 251 с.
- 3) Бочаров Д. О. Правозастосовча діяльність: поняття, функції та форми: Проблемні лекції. Дніпропетровськ : АМСУ, 2006. 73 с.
- 4) Загурський, О.Б. Судові дебати в кримінальному процесі : правові та психологічні проблеми : дис. ... к.ю.н. : 12.00.09 / Прикарпатський ун-т ім. В.Стефаника. Івано-Франківськ, 2003. 215 с.
- 5) Лапаева В.В. Типы правопонимания: правовая теория и практика. Москва : Российская академия правосудия, 2012. 580 с.
- 6) Парадигмы юридической герменевтики / под общ. ред. Е.Н. Тонкова, И.Д. Честнова. СПб.: Алетейя, 2017. – 490 с.
- 7) Саміло, Г. О. Проблеми тлумачення правових норм: навч.-метод. посіб. Запоріжжя, ЗНТУ, 2017. 144 с.

додаткові

- 1) Бережнов, А. Г. Теоретические проблемы правопонимания и формирование содержания права. *Вестник Московского университета. Сер. 11. Право.* Москва, 1999. № 4. С. 3-13.
- 2) Бігун, В.С. Юридична герменевтика правосуддя (вибрані аспекти). *Актуальні проблеми держави і права.* 2009. Вип. 50. С. 129-135.
- 3) Дудаш, Т.І. Праворозуміння крізь призму герменевтики. *Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України* / Редкол.: Рабінович П.М. (гол. ред.) [та ін.]. Сер. 1. Дослідження та реферати. Вип. 22. Львів: Край, 2010. 248 с.
- 4) Загайнова С. К. Судебный прецедент: проблемы правоприменения. Москва : Норма, 2002. 176 с.
- 5) Капліна О. В. Правозастосовне тлумачення норм кримінально-процесуального права : монографія. Харків : Право, 2008. 296 с.
- 6) Кони, А. Ф. Собрание сочинений в 8-ми т. Т. 3. Сост. и автор вступ.ст. М. М. Выдря. Москва : Изд-во Юридическая литература, 1967. 540 с.
- 7) Костюк, Н. Особливості стадій правозастосування. *Держава і право : зб. наук. праць.* Юридичні і політичні науки. Київ, 2009. Вип. 44. С. 70–76.
- 8) Костюк, О. М. Теоретико-правові засади нормативного тлумачення : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Івано-Франків. ун-т права ім. короля Данила Галицького. Івано-Франківськ, 2017. 221 с.
- 9) Малинова, И. П. Юридическая герменевтика и правопонимание. Екатеринбург : Изд-во УрГЮА, 1997. 72 с.
- 10) Мальцев, Г. В. Понимание права. Подходы и проблемы. Москва : Прометей, 1999. 419 с.
- 11) Мельничук, С. М. Поняття судового правозастосування як правової форми здійснення функцій держави. *Право і безпека.* 2015. № 3 (58). С. 42–46.
- 12) Малько, А. В. Правоинтерпретационная деятельность и проблемы ее усовершенствования. *Правовая культура.* 2016. № 2. С. 8-14.
- 13) Молдован А.В., Богдан Л.С. Судова промова : навч. посібник. Київ : Алерта, 2016. 288 с.
- 14) Молдован В.В. Судові промови. *Молдован В.В. Судова риторика: теорія і практика: навч. посіб.* 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2010. С.133-222.
- 15) Молдован, В.В. Судова риторика: теорія і практика : навч. посібн. 2-е вид., перероб. і доп. Київ, Юрінком Інтер, 2010. 496 с.
- 16) Настільна книга професійного судді (кримінальне провадження) / Н.О. Марчук, В.В. Касько, Р.О. Куйбіда, М.І. Хавронюк та ін. / за ред. Н.О. Марчук. Київ: «Арт-Дизайн», 2015. 248 с.
- 17) Неледва, Н.В. Правозастосування як основний напрямок впливу судової практики на національну правову систему. *Актуальні проблеми держави і права.* 2009. Вип. 47. С. 207–211.

- 18) Николина К.В. Особливості процедурних засад правозастосовної діяльності. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 2. С. 67–72.
- 19) Олійник, О. Б. Мистецтво судових дебатів: навч. посіб. Київ, Кондор, 2010. 258 с.
- 20) Олійник О.Б. Судові дебати: комінукативний аспект. Судове мовлення як процес. Олійник О.Б. Прокурорська риторика : підручник. Київ, Алерта, 2008. С.189-298.
- 21) Палешник, С. І. Тлумачення в судовій практиці: поняття, особливості, види : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 20 с.
- 22) Плевако Ф. Н. Избранные речи. Москва : Юрид. лит., 1993. 544 с.
- 23) Поляков А. В. Коммуникативное правопонимание: Избранные труды. Санкт-Петербург : АЛЕФ-Пресс, 2014. 575 с.
- 24) Ратинов А. Р. Судебная психология для следователей : научно-практическое руководство. Москва : Юрлитинформ, 2001. 352 с.
- 25) Самсін І.Л. Раціональне праворозуміння і правозастосування як фундаментальні умови правосуддя. *Публічне право*. 2011. № 3. С. 239–244.
- 26) Судебные речи известных русских юристов : сборник / вступ.ст. Г.М. Резника. Москва : Издательство Юрайт, 2011. 695 с.
- 27) Сборник судебных речей известных юристов XIX–XXI вв. / Сост. И.И. Грунтовский. Москва : Международный юридический институт, 2019. 208 с.
- 28) Ясинок М. М. Судові дебати: право, психологія, риторика: монографія. Київ : Алерта, 2014. 171 с.

Завдання для самостійної роботи

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання завдань самостійної роботи вам необхідно зробити конспект нижчезазначених питань. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту.

Тема 1. Проблемно-пошукові завдання.

1. Оберіть із запропонованих нижче ознак ті, які характеризують мислення людини. Обґрунтуйте свій вибір.
 - а) відображення окремих властивостей предметів і явищ навколишнього світу;
 - б) відображення минулого досвіду у вигляді почуттів, думок і образів перш сприйнятих предметів і явищ;
 - в) відображення предметів і явищ в сукупності їх властивостей і частин;
 - г) відображення загальних і суттєвих ознак, зв'язків і відносин предметів і явищ;
 - д) відображення при безпосередньому впливі предметів і явищ на органи чуття;

е) відображення дійсності опосередкованим шляхом за обов'язкової участі мови.
(За В. С. Мерліном)

2. Які відмінні риси мислення як одного з пізнавальних процесів проявляються в наведених прикладах?

а) підійшовши до автобусної зупинки не в годину «пік» і помітивши на ній незвично багато людей, ви здогадуєтесь: давно не було автобуса. (За В. С. Мерліном)

б) прийшовши одного разу додому і, помітивши, що синочок-дошкільник незвично тихий і мовчазний, мати мимоволі думає: захворів або провинився. (За І. М. Палею).

3. Назвіть основні розумові операції (вони виділені шрифтом і пронумеровані), які проявляються в діяльності учня.

Школярам 7 класу було запропоновано провести класифікацію геометричних фігур, накреслених на картках. Серед цих фігур були знайомі (трикутники, квадрати, прямокутники, трапеції) і незнайомі (неправильні чотирикутники). Були і комбіновані фігури. Учень П. виконує завдання в такий спосіб. Бере в руки неправильний чотирикутник, схожий на трапецію, (1) розглядає його, вимірює сторони і кути і, (2) поклавши його в групу незнайомих фігур, зазначає, що він дуже схожий на трапецію. Розглядаючи комбінації з квадрата і трикутника, П. міркує так: «Тут дві геометричні фігури: квадрат і трикутник. Цю картку можна покласти в групу квадратів і в групу трикутників. (3) Але ця картка буде відрізнятися від інших, там по одній геометричній фігурі, а тут дві, (4) краще я виділю окрему групу – це будуть складні фігури, складені з декількох». (5) Розглядаючи одну з фігур, учень перевіряє кути і сторони фігур транспортиром і зазначає, що тут трикутник і квадрат включені в трапецію. «До групи трапецій я не покладаю, тому що ця трапеція особлива, в ній дві фігури». Він поміщає цю картку, як і ряд інших, в групу складних фігур. (За Є. Н. Кабанова-Меллер).

4. Презентуйте структуру розумової діяльності у вигляді схеми або таблиці: дати характеристику компонентів структури (мотиви, мета, розумові дії, розумові операції).

5. Складіть характеристику індивідуальних особливостей мислення в процесі виконання завдання.

6. Поясніть як Ви розумієте вираз Геракліта: «Багато знання розуму не навчає».

7. Занотуйте в формі таблиці показники продуктивності мислення.

№	Якості мислення	Характеристика якостей мислення
1	Швидкість мислення	
2	Самостійність мислення	
3	Гнучкість	

	мислення	
4	Глибина мислення	
5	Послідовність мислення	
6	Критичність мислення	
7	Усвідомленість мислення	

8. Занотуйте в формі таблиці характеристики навичок мислення.

№	Навичка мислення	Характеристика навички мислення
1	Фокусуюча	
2	Сбору інформації	
3	Організації	
4	Аналізу	
5	Генерування	
6	Оцінки	

9. Проведіть порівняльний аналіз критичного і догматичного модусів мислення. В чому вони сходяться і в чому різняться? Наведіть відповідні приклади.

Критичне мислення	Догматичне мислення

10. Дайте відповідь на такі питання: 1) якими якостями характеризується критичне мислення?; 2) якою є структура критичного мислення?; 3) в яких випадках застосовується?; 4) які умови забезпечують його розвиток?; 5) якими рівнями воно характеризується чи які стадії проходить в своєму розвитку?

11. Написати есе: «Необхідність у навичках критичного мислення».

Тема 2. Проблемно-пошукові завдання.

1. Подивіться, будь ласка, на відому карикатуру данського художника Х. Бідструпа «Кубики». Де, як вам здається, були дотримані фази освітньої технології розвитку критичного мислення, а де – порушені.
2. Складіть «сінквейн» на тему «Критичне мислення».
3. В чому полягає «установка на критичне мислення» і яким є процес її формування?
4. Розробіть «кластер» на тему «Правоохоронна діяльність», «Представник юридичної професії».
5. Проаналізуйте та заповніть таблицю

Мінуси використання технології розвитку критичного мислення у вузі

№	Мінус	Причини виникнення	Особливості	Варіанти вирішення

--	--	--	--	--

6. Створіть інтелект-карту на тему «Як покращити моє навчання?»

Тема 3. Проблемно-пошукові завдання

1. Поміркуйте та складіть таблицю перешкод у сприйнятті інформації, що пов'язані з вашим навчанням у закладі вищої освіти.

Що мені заважає сприймати інформацію	Як я це долаю

2. Проаналізуйте і дайте пояснення які перешкоди для вас найбільш складні для подолання. Вкажіть чому саме виникає складність.

3.

Тема 4. Проблемно-пошукові завдання

1. Згадайте приклади маніпуляцій, з якими, можливо, вам довелося зіткнутися раніше. Чи вдалося вам уникнути долі жертви маніпулювання? Якщо так, то як? Якщо ні, то, що ви плануєте зробити зараз?

2. Придумайте різні ситуації маніпулятивного спілкування, наприклад: вам необхідно потрапити на кіносеанс, а ви забули квиток. Знайдіть підхід до білетерки, якщо це:

- а) молода симпатична дівчина;
- б) жінка середніх років, яка прагне виглядати молодше;
- в) суворого виду літня жінка;
- г) літній чоловік інтелігентного вигляду.

3. Поділіться на пари. Вам потрібно знайти спосіб змусити іншого зробити те, що йому не до душі, а йому - знайти спосіб відмовити «нахабі». Приклади прохань:

а). Я чув про вас як про людину, яка ніколи нікому не відмовляє. Чи не могли б ви позичити 50 доларів? Мені скоро мають повернути борг, і я відразу ж вам віддам.

б) Невже ви відмовитеся взяти участь в цьому вечорі? Адже ми не всіх запрошували. Але нам відомо, що ви-то знавець справжнього мистецтва!

Знайдені прийоми маніпулювання і захисту від них обговоріть в групі.

4. Розіграйте ситуацію «Запізнення»:

- а) на зустріч, про яку самі просили;
- б) на побачення;
- в) додому після обіцяного часу повернення;
- г) на ділову зустріч;
- д) на зустріч з потенційним роботодавцем.

За умовою, запізнення настільки значне, що особа, яка очікує, вже вийшла з терпіння.

Тема 5. Проблемно-пошукові завдання

1. Міні-рецензія на самостійно вибрану статтю з журналу «Право України».

Мета: перевірка навичок академічного рецензування та навички аргументувати свою позицію.

Рецензія – це відгук, призначений для складання вражень про твір (книгу, гру, фільм) у цільовій аудиторії. Це невеликий (стандартний обсяг 1800 знаків, одна сторінка формату А4) текст, який містить огляд, розбір та аналіз твору.

На відміну від відгуку або есе, вона пишеться завжди після певних підготовчих етапів та за певним планом:

- 1) Прочитайте статтю, за якою будете писати рецензію.
- 2) Визначте теми, що розвиває автор статті, яку ви рецензуєте.
- 3) Прокоментуйте назву твору.
- 4) Висловіть свою думку про зміст твору, проблеми, які порушує автор, про ідею твору.
- 5) Напишіть, чи вважаєте ви проблеми, про які пише автор, актуальними в наш час; чи поділяєте ви точку зору автора на ці проблеми.
- 6) Розкажіть, в чому збігається чи не збігається ваше сприйняття предмета мовлення з авторським.

У рецензії використовуються деякі стандартні мовленнєві звороти, які забезпечують зв'язність та логічність викладу:

- ✓ оцінюючи роботу в цілому;
- ✓ в цілому можна сказати;
- ✓ наприкінці хочеться відзначити;
- ✓ на початку статті (фільму, книги ...) повідомляється (викладаються факти, розповідається про...)

2. Спростуйте наведену точку зору або підтвердіть її власними аргументами.

Американський президент А. Лінкольн якось відчитав молодого офіцера за те, що той вступив в запеклу суперечку зі своїм товаришем по службі. "Жодна людина, який вирішив дійсно досягти успіху в житті, - вселяв Лінкольн, - не повинен витратити час на особисті суперечки, не кажучи вже про те, що він не повинен дозволяти собі втрачати самовладання і втрачати самовладання. Поступайтеся в великих питаннях, якщо відчуваєте, що і ви, і ваш співрозмовник по-своєму мають рацію, і поступайтеся в більш дрібних речах, навіть напевно знаючи, що праві тільки ви. Краще дати дорогу собаці, ніж допустити, щоб вона вкусила вас. навіть вбивство собаки не вилікує укусу..."

4. Наведіть аргументи на кожну з тез, наведених нижче, з теми: «Як суспільство повинно ставитись до тих людей, хто п'є?»

Варіанти тез: 1) З п'яницями треба боротися, оскільки вони завдають шкоди суспільству; 2) П'яниць треба не помічати; 3) До тих, хто п'є треба ставитися так само, як і до тих, хто не п'є; 4) Треба намагатися допомогти їм кинути пити; 5) Краще не втручатися в їхнє життя; 6) Треба дбати не про них, а про їх сім'ї; 7) П'яниць треба ізолювати від сім'ї та суспільства; 8) П'яниця, тим що п'є, робить гірше тільки собі.

Тема 7. Проблемно-пошукові завдання:

1. Які з наступних речень є запитанням:
 - а) Якою мірою престижність професії пов'язана з її оплатою?
 - б) Зроби так, щоб я знав, коли народився Сократ.
 - в) Як можна не любити вірші Ліни Костенко?
 - г) Чи може злочинне діяння бути скоєним у стані фізіологічного або патологічного афекту?
 - д) Що люттю натовпу убитий гладіатор? .
 - е) Чи однакову зарплату треба платити чоловікам і жінкам, дорослим і дітям за одну і ту ж саму роботу?
 - ж) Хто над морем не філософствував? (В. В. Маяковський).
2. Проаналізуйте структуру наступних питань, сформулюйте їх шукані і логічні передумови:
 - а) Який спосіб оплати праці ви особисто вважаєте справедливим?
 - б) Чи можна вважати лотерейний квиток цінним папером?
 - в) Чому закони економічного розвитку є об'єктивними законами?
 - г) Якщо влада здійснюється обраними на певний термін представницькими органами, то форма державного правління називається республікою?
 - д) Чи передбачається законом обов'язкове проведення експертизи по деяких справах?
 - е) Якою іноземною мовою ти володієш?
 - ж) Де знаходиться сузір'я Великої Ведмедиці?
3. Змінюючи логічний наголос, сформулюйте три різних вимоги питання «Ти був вчора в кіно або театрі?». Чи змінюється при цьому шукане і логічна передумова питання?
4. Які питання можна поставити, маючи в якості передумов наведені нижче судження:
 - а) Деякі гриби отруйні (позитивна передумова); деякі гриби неотруйні (негативна передумова);
 - б) Злочин скоїв Джон або Сміт (позитивна передумова); невірно, що Джон або Сміт разом вчинили злочин (негативна передумова);
 - в) Деякі з присутніх його не впізнав (позитивна передумова); деякі з присутніх його впізнали (негативна передумова);
 - г) В умовах ринкової економіки діє принцип вільної зайнятості (позитивна передумова); в умовах ринкової економіки не діє принцип вільної зайнятості (негативна передумова).
5. Виходячи з припущення, що наведені нижче питання є провокаційними, проаналізуйте їх передумови:
 - а) Хто з твоїх друзів образив цю людину?
 - б) Петров пішов в кіно або театр?
 - в) Чи знайшов ти те, що втратив?

6. Сформулюйте прямі, непрямі, повні та часткові відповіді на наступні питання:

- а) Який паралелограм є квадратом?
- б) Кут, що дорівнює 90 градусів, є гострим, тупим або прямим?
- в) Чи всі метали тонуть у воді?
- г) Хто є винахідником радіо?
- д) Які причини Другої світової війни?
- е) Чи існує просте число, що ділиться на 2?

7. Яке з суджень потрібно уточнити, щоб однозначно відповісти на поставлене запитання?

Мисливець побачив білку і захотів підійти до неї спереду. Однак білка весь час поверталася до нього спиною до тих пір, поки мисливець не повернувся на колишнє місце. Обійшов чи мисливець білку?

8. Про значення запитань як елементу спілкування доволі точно висловився видатний німецький філософ І. Кант, який писав: «Вміння ставити розумні запитання є важливою необхідною ознакою розуму або проникливості. Якщо само по собі питання безглузде і вимагає марних відповідей, то окрім сорому для того, хто питається воно має ще той недолік, що спонукає необачного слухача до безглузких відповідей і створюють смішне видовище: один (за висловом древніх) доїть козла, а інший тримає під ним решето».

Чи погоджуєтесь Ви з таким баченням щодо вміння ставити питання? Чому саме такою є Ваша позиція?

Тема 8. Проблемно-пошукові завдання:

1. О. Марініна, відомий кримінолог і авторка популярних детективних романів, головною діячою особою є Анастасія Каменська, впевнена, що: «Істина не в тому, що говорить людина, а в тому, що її спонукало до дій».

Про що саме веде мову Марініна? Наскільки Ви погоджуєтесь з такою позицією?

2. Добре відомий афоризм «Скажи мені хто твій друг, і я скажу тобі хто ти» вперше зустрічається в доробку давньогрецького драматурга і поета Евріпіда (близько 480/84 – 406 рр. до н. е.). З часом він отримує нову форму у доробку німецького поета Йогана Вольфганга Гьоте «Скажи мені хто твій друг, і я скажу тобі хто ти; скажи мені, чим займаєшся, і я скажу тобі, що з тебе може получитися» в реаліях інформаційного суспільства отримало нову форму, а саме: «Скажи, що ти шукаєш в Інтернеті, і я тобі скажу хто ти».

Аргументуйте, чому за пошуками в інтернеті можна дати характеристику тій людині, яка здійснює пошук інформації, що її цікавить? Чи корисно вміти аналізувати ті запити та файли (документи), які лишає по собі особа, яка здійснювала пошук?

3. Давньогрецький філософ Платон в діалозі «Федр» радить: «Треба розглядати природу душі і, визначивши, який вид промови відповідає кожній натурі, так і будувати і розміщати свою промову, тобто до складної душі

звертатися зі складними, що охоплюють всі моменти промовами, а до простої душі – з промовами простими. Без цього неможливо ані обрати рід промови, ані навчити або переконати кого-небудь».

Що мав на увазі давньогрецький філософ? Розтлумачте те правило складання промову, якому навчає Платон?

4. О. Атарщикова зазначила, що: «будь-яке смислове розуміння відбувається в рекурсивному процесі: треба завжди щось знати, щоб мати можливість щось зрозуміти. ... Ми розуміємо висловлювання іншого в світлі того, що ми вже знаємо. До того ж, ми отримуємо з кожного висловлювання щось нове, що ми приймаємо до відома. Ми можемо охопити з першого разу ціле, але ми побачимо тільки одну його частину. Розуміння настає тоді, коли ми представляємо картину в цілому»

Що має на увазі дослідниця? Про що саме з позиції герменевтики вона веде мову коли співвідносить ціле і частину?

5. Інформація стосовно рекомендованого фільму:

аналіз фільму. «Декілька хороших хлопців» (англ. A Few Good Men), реж. Роб Райнер, 1992 р.

Аналіз фільму – це не традиційна рецензія, да автор дає експертну оцінку якості роботи його творців, а спроба побачити зображувані ситуації та героїв очима стороннього свідка чи учасника подій, усвідомити думки, що виникають і зробити певні висновки.

Умови для якісного аналізу фільму:

- 1) уважний неодноразовий (2-3 рази) перегляд;
- 2) вивчення історії створення фільму і по можливості першоджерел (ідея сценарію, біографія, тощо);
- 3) докладний розбір представлених для аналізу питань;
- 4) знайомство з рецензіями на фільм.

Питання щодо фільму можуть бути:

- 1) Чи сподобався фільм чи ні? Чому? Що конкретно сподобалося, що не сподобалося, що зачепило мою увагу?
- 2) Які сюжет фільму, послідовність подій, дійові особи?
- 3) Який психологічний портрет кожного героя: особистісні особливості, моральні принципи, риси характеру, манери поведінки, історія життя і т.д.?
- 4) Які відносини між героями, їх історія та особливості?
- 5) Спостерігав я подібні ситуації і відносини в моєму житті?
- 6) Хто з героїв мені найбільш симпатичний / антипатичний і чому?
- 7) Що б сталося, вчини той чи інший герой по-іншому?
- 8) Про що цей фільм? Яка основна проблема / конфлікт і як вирішує її режисер? Які художні і технічні прийоми допомагають йому в цьому? Що він хоче мені сказати?
- 9) Чому фільму дано саме таку назву? Як назва розкриває сенс фільму?
- 10) Які виражальні засоби використані у фільмі?

- 11) Які психологічні, моральні, філософські проблеми порушені у фільмі?
- 12) Які фільми / твори висвітлюють подібні проблеми?
- 13) Кому б я порекомендував подивитися цей фільм і чому?
- 14) Які сцени я переглянув би вдруге?

Тема 9. Проблемно-пошукові завдання:

1. Напишіть текст захисної промови за запропонованою фабулою, підготуйтеся до її усного виголошення.

Волошин, який систематично пиячив протягом 10 років і ображав дружину, вкотре прийшов додому п'яним. Як завжди, він почав її ображати, вдарив у голову. Через систематичне знущання чоловіка у Волошиної виник стан сильного душевного хвилювання і вона вдарила його в груди ножом, яким у цей момент чистила огірок. Ніж ушкодив серце, чоловік помер. Волошину засуджено за умисне вбивство, вчинене у стані сильного душевного хвилювання. Захисник оскаржив вирок, вважаючи, що злочин вчинено в стані неосудності. (Див.: Кримінальне право України: Практикум: навч. посіб./ За ред. С.С.Яценка. – 3-тє вид., перероб і доповн. – К.: Алерта, КНТ; Центр учбової літератури, 2010. – С.267).

Підготуйте коментар захисника для представників ЗМІ щодо цієї судової справи.

Тема 10. Проблемно-пошукові завдання:

1) Підготувати письмовий (не комп'ютерний) конспект однієї судової промови (за вибором) Александрова П.А. - не менше 3 аркушів.

2) Підготувати письмовий конспект однієї судової промови (за вибором) Андріївського С. А. - не менше 3 аркушів.

3) Підготувати письмовий (не комп'ютерний) конспект однієї судової промови (за вибором) Карабчевського Н.П. - не менше 3 аркушів.

4) Підготувати письмовий (не комп'ютерний) конспект однієї судової промови (за вибором) Коні А.Ф. - не менше 3 аркушів.

5) Підготувати письмовий (не комп'ютерний) конспект однієї судової промови (за вибором) Урусова О. І. - не менше 3 аркушів.

6) Підготувати письмовий (не комп'ютерний) конспект однієї судової промови (за вибором) Арсенєва К.К. - не менше 3 аркушів.

7) Підготувати письмовий (не комп'ютерний) конспект однієї судової промови (за вибором) Казарінова М.Г. - не менше 3 аркушів.

8) Підготувати письмовий (не комп'ютерний) конспект однієї судової промови (за вибором) Хартуралі К. Ф. - не менше 3 аркушів.

9) Підготувати письмовий (не комп'ютерний) конспект однієї судової промови (за вибором) Плевако Ф. М. - не менше 3 аркушів.

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання виконуються у вигляді реферату обсягом до 10 сторінок або презентації за темою яка обирається з нижченаведеного переліку

або індивідуальною темою погодженою з викладачем. Крім того, індивідуальне завдання може бути у формі філософського есе. Як написати есе? Есе – це прозаїчний твір обсягом до 3 сторінок та вільної композиції, що висловлює індивідуальні враження й міркування з конкретного приводу або питання, які свідомо не претендують на повне або вичерпне трактування предмета. Філософське есе – це ваші особисті роздуми з приводу філософсько-світоглядних проблем, які лежать в основі життєвого світу особистості: добра і зла, свободи, сенсу життя, щастя тощо. Робота над есе надає можливість перевірити свої літературні здібності. Ваше завдання: написати твір на обрану вами тему, показавши власне бачення та ставлення до написаного, знайти точки перетину цієї проблематики з власним життєвим і духовним досвідом.

Теми для написання есе

- 1) Що означає розуміти інформацію і як її оцінити юристу?
- 2) Як навчитись оцінювати факти і докази в юридичній діяльності?
- 3) Як юристу знаходити, упізнавати та оцінювати в тексті інформацію?
- 4) Як і навіщо розрізняти пояснення й аргумент?
- 5) Професійна майстерність юриста у постановці запитань.
- 6) Чому, як і навіщо юрист ставить запитання?
- 7) Для чого потрібні уточнюючі запитання в роботі юриста?
- 8) Як ставити та як вирішувати проблемні питання в юриспруденції?
- 9) Як виявляти деталі, важливі для розуміння правової позиції?
- 10) Як розвивати ідею та позицію за зміни умов у юридичній діяльності?
- 11) Розуміння і конструювання аргументованих висловлювань в юридичній діяльності.
- 12) Що таке аргумент і як побудувати юристу «сильний» аргумент?
- 13) Як використовувати індуктивну аргументацію в юридичній діяльності?
- 14) Як ефективно спростувати аргументи опонентів?
- 15) Чим відрізняється спростування від контраргументації?
- 16) Як уникнути помилок в аргументації під час здійснення професійної діяльності?
- 17) Уміння і навички юриста брати участь у дискусіях та дебатах.
- 18) Складання інформаційного тексту в професійній діяльності юриста.
- 19) Що таке дискусія і як в ній приймати участь юристу?
- 20) Що таке дебати в юридичній діяльності і як підготуватися юристу до дебатів?
- 21) Як впливати на людей за допомогою методів переконання та пропаганди?
- 22) Як провести дебати в юриспруденції?
- 23) Комунікативна позиція юриста.
- 24) Комунікативна позиція та точка зору в юриспруденції.
- 25) Доведення, переконання, преференція, провокування в юридичній діяльності.

- 26) Конфліктогенна тактика в роботі юриста.
- 27) Компроміс як складова юридичної діяльності.
- 28) Як прийняти рішення у невизначеній ситуації юристові.
- 29) Сутність аналітичного мислення в роботі юриста.
- 30) Здатність юриста розуміти суть ситуації, проблеми та задачі.
- 31) Як прогнозувати розвиток ситуації в роботі юриста?
- 32) Аналіз та оцінка ймовірності форс-мажорних обставин в професійній діяльності юриста.
- 33) Вміння юристом структурувати та оцінювати інформацію.
- 34) Аналіз отриманої юристом інформації за допомогою аналітичного мислення.
- 35) Розбиття юристом інформації на складові частини.
- 36) Аналіз частин та інформації в цілому.
- 37) Окреслення ймовірних варіантів розв'язку задач у діяльності юриста.
- 38) Обрання юристом оптимального рішення.
- 39) Розуміння можливостей застосування системи відношень для вирішення поставленого завдання в юридичній діяльності.
- 40) Абстрагування, ідеалізація та конкретизація в юридичній діяльності.
- 41) Факт, аксіома, постулат в юридичній діяльності.
- 42) Твердження, судження, істина в юридичній діяльності.
- 43) Вплив емоцій на прийняття рішень юристом у професійній діяльності.
- 44) Як розвинути аналітичне мислення юриста?
- 45) Міркування в юридичній діяльності.
- 46) Що таке міркування в юридичній діяльності?
- 47) Міркувати юристу з умовними твердженнями.
- 48) Визначення тверджень, які можуть або повинні бути істинними для заданих фактів і правил.
- 49) Визначення несуперечливості теорій в юридичній діяльності.
- 50) Як навчатись міркувати юристу?
- 51) Правила та закони, які удосконалюють аргументацію в юридичній діяльності.
- 52) Визначення впливу нових фактів або норм на аргументацію.
- 53) Як навчитися юристу логічно мислити?
- 54) Спростування як окремий випадок критики.
- 55) Паралогізм, софізм та логічні парадокси в юридичній діяльності.
- 56) Правила, похибки, хитрощі в аргументації та критиці.
- 57) Логічне доведення в юридичній діяльності.
- 58) Судження в юридичній діяльності.
- 59) Виокремлення поняття та складових судження.
- 60) Правила доведення і спростування судження в юридичній діяльності
- 61) Значення логічного судження в практичній діяльності юриста.
- 62) Роль установки у формуванні судження юриста.

- 63) Нестандартність правового мислення юриста.
- 64) Що заважає критичному мисленню юриста?
- 65) Як прийняти рішення юристові у невизначеній ситуації?
- 66) Психологія маніпуляцій в юридичній діяльності: феномени, механізми та захист.
- 67) Формування готовності юриста до нестандартного правового мислення.

Порядок оцінювання

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1.

Таблиця 1

№ теми	Назви розділів і тем	Всього балів	Форма заняття
			семінарське заняття (конспектування, відповідь, доповнення участь у дискусії чи вирішення проблемно-пошукових завдань)
1	2	3	4
Розділ 1. ВСТУП ДО КУРСУ З КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ			
1	Мислення: поняття та види	5	5
2	Критичне мислення як стратегія пізнання	5	5
3	Технологія критичного мислення	10	5+5
4	Інформація.	5	5
Розділ 2. КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ЛОГІЧНА РЕФРЛЕКСІЯ			
5	Поняття. Судженні. Умовивід	-	-
6	Доведення та спростування. Конструювання аргументованих висловлювань	5	5
7	Запитання: види та правила формулювання	5	5
Розділ 3. ОСНОВИ ПРАВОРОЗУМІННЯ В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ			
8	Герменевтична природа праворозуміння	5	5
9	Судові дебати як юридичне явище і процес	10	5+5
10	Праворозуміння в судовій практиці	5	5
Разом		55	55
Написання есе		5	
Залік (тестова складова та портфоліо за курсом)		20+20	
Всього		100 балів	

Враховуючи, що відвідування лекції та ведення конспекту лекції покликано виконати роль «дорожньої карти», зорієнтувавши вас на колі питань,

що будуть розглядатися на семінарі, то оцінка за конспект лекції входить в оцінку семінару. Робота на семінарах оцінюється за наступними критеріями:

- ✓ ваша присутність та повний конспект лекційних та семінарських питань забезпечують вам 1 бал;
- ✓ виступ із доповіддю на питання за планом семінарського завдання може принести вам ще один бал за умови, що відповідь буде змістовною та відповідати плановому питанню;
- ✓ якщо, при виступі, ви проявите ґрунтовну підготовку, висловіте власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріпите її аргументацією, правильно відповісте на уточнюючі питання викладача то можете отримати ще 1 бал.

Таким чином ваша участь в роботі семінару може принести вам до 3 балів за одне заняття. Пропущений семінар відпрацьовується написанням конспекту всіх питань з плану заняття та відповідями на питання викладача за змістом семінару під час відпрацювання.

Ваша присутність без підготовки та нездатність впоратись із завданнями оцінюється 0 балів. Відпрацювання пропущених чи оцінених у 0 балів занять відбувається за умови попереднього ознайомлення з матеріалами для підготовки до семінарського заняття.

Самостійна робота оцінюється викладачем з розрахунку 3 бали за два повністю висвітлених в конспекті питання з вищенаведеного списку.

Кожен курсант один раз протягом курсу написати та надати викладачу творчу роботу на тематику з запропонованого переліку або за власною темою узгодженою з викладачем. Успішне виконання цього завдання оцінюється в 6 балів. При цьому оцінка відбувається узагальненням балів за 5 критеріями: 1) грамотність та оформлення; 2) відповідність змісту темі; 3) структурна логічність; 4) аргументованість висновків; 5) оригінальність роботи та культура посилань на використані при написанні джерела.

Крім того, кожен курсант (студент) має можливість отримати додатково бали за написання філософського есе, за яке передбачено 5 балів й тематика якого пропонується викладачем, та обов'язково в рамках зворотного зв'язку з викладачем написати анонімне підсумкове есе на тему «Що корисного я отримав для себе після вивчення курсу філософії», оцінка за яке дорівнює 4 балам.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	

64-74	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумковий контроль з дисципліни відбувається у вигляді заліку на якому ви можете отримати до 40 балів в залежності від наповненості вашого портфолію та повноти і обґрунтованості відповіді на питання з дисципліни. Якщо під час проходження курсу ви набрали 60 балів, то маєте право не здавати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою, яка дорівнює «задовільно». Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в Таблиці 2.

Питання до заліку

- 1) Поняття мислення.
- 2) Форми мислення та його різновиди.
- 3) Процес мислення і розуміння.
- 4) Індивідуальні особливості мислення.
- 5) Критичне мислення: підходи до визначення.
- 6) Критично мисляча людина: маркери та критерії.
- 7) Роль критичного мислення в навчанні та професійній діяльності.
- 8) Адекватна самооцінка як показник критичного мислення.
- 9) Поняття технологія критичного мислення.
- 10) Фази (етапи) технології критичного мислення.
- 11) Стратегія «Знаю – Хочу дізнатися – Дізнався» та її варіації.
- 12) Стратегія I.N.S.E.R.T.
- 13) Стратегія «бортовий журнал».
- 14) Стратегія «лекційний журнал».
- 15) Стратегія «зигзаг».
- 16) Стратегія «ІДЕАЛ».
- 17) Прийом-метод інтелект-карта (mind map).
- 18) Прийом «сінквейн».
- 19) Прийом «кластер».
- 20) Прийом «чи вірити ви?».
- 21) Прийом «рефлексивні питання».
- 22) Інформація як феномен.
- 23) Інформаційні ресурси та інформаційний потенціал. Класифікація інформації за формами і видами
- 24) Знання як результат критичного осмислення інформації. Зв'язок між інформацією та знаннями

- 25) Теорії знання в історії філософії
- 26) Класифікація та види знань.
- 27) Інформація, що використовується в юридичній діяльності. Правова інформація: поняття і види.
- 28) Правила та вимоги щодо роботи з джерелами інформації.
- 29) Типи запитань.
- 30) Види запитань та їх класифікація: за формою, функціям і змісту.
- 31) Основні методи та методики формулювання питань.
- 32) Логічні вимоги до запитання.
- 33) Логічні помилки при постановці запитань.
- 34) Правила формулювання питань.
- 35) Послідовність постановки питань.
- 36) Аргументація: сутність і види.
- 37) Структура аргументації.
- 38) Вимоги до аргументації.
- 39) Форми аргументації.
- 40) Характеристика дедуктивної аргументації (доказова – недоказова, пряма – непряма).
- 41) Характеристика недедуктивної аргументації.
- 42) Критика: сутність і види.
- 43) Основні правила щодо тези та помилки при їх порушенні.
- 44) Основні правила щодо аргументів та помилки, що допускаються при їх порушенні.
- 45) Правила та помилки щодо форми аргументації.
- 46) Суперечка як вид комунікації.
- 47) Праворозуміння. Типологія праворозуміння.
- 48) Герменевтика: історія розвитку як методології.
- 49) Герменевтичне коло.
- 50) Герменевтика як методологія розуміння права.
- 51) Юридична герменевтика і практичні підходи до праворозуміння та правотлумачення.
- 52) Способи (методи) та види тлумачення в юриспруденції.
- 53) Правова ідеологія як контекст інтерпретації права і закону
- 54) Види суперечок за формою (дискусія, полеміка, диспут, дебати).
- 55) Основні етапи суперечки.
- 56) Коректні та некоректні прийоми суперечок.
- 57) Судові дебати: риси та етапи проходження.
- 58) Вимоги до оратора в судових дебатах.
- 59) Поняття «маніпулювання в суперечці» та «прийом маніпулювання».
- 60) Класифікація прийомів маніпулювання.
- 61) Характеристика вербального маніпулювання та його прийомів.
- 62) Невербальне маніпулювання та його значення і складові

- 63) Психологічне маніпулювання та його прийоми.
- 64) Тактичні прийоми маніпулювання.
- 65) Захисні прийоми маніпулювання.
- 66) Праворозуміння. Поняття судового праворозуміння.
- 67) Судове правотлумачення та правозастосування.
- 68) Судова інтерпретація факту.
- 69) Підгрунття розуміння юридичної аргументації в судовій практиці.

Правила курсу та політика академічної доброчесності

Запізнення на лекцію не припустимі, викладач залишає за собою право не допустити до заняття курсанта (студента), що порушує дисципліну або запізнюється. Поважайте працю викладача, ваших товаришів по навчанню та себе – дотримуйтесь дисципліни під час освітнього процесу. Ці ж самі правила поведінки поширюються й на інші форми занять (семінари, практичні). Політика виправдання через відсутність: виправдовувати відсутності або запізнення тільки в разі невідкладної медичної допомоги, виснажливої хвороби, сімейної ситуації або участі в санкціонованих заходах Академії. Мені потрібна документація або альтернативна форма перевірки. Слухач має виправдати відсутність. Я буду вважати, що пропуск є без поважної причини, допоки не буде представлено доказ зворотного. Визначення «виправдано» виноситься на розсуд викладача.

Заборонено здавати індивідуальні роботи із запізненням. Ви несете відповідальність за те, щоб ваша робота була завершена і готова здатися до кінця заняття в день її виконання.

Прослуховуючи цей курс, Ви погоджуєтесь дотримуватися положень принципів академічної доброчесності й усвідомлюєте усю відповідальність за плагіат (привласнення авторства на чужий твір, а також використання у своїх працях чужого твору без посилання на автора). Плагіат особливо огидний і призведе до негайної негативної оцінки дисципліни. Для кращого розуміння, що є плагіатом рекомендуую ознайомитися з матеріалом http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/POSIBNIKI_2013/Methodichka-plagiat.pdf

Під час екзамену не повинно бути жодних розмов або спілкування. Будь-яка розмова або користування електронним пристроєм буде інтерпретуватися як шахрайство і призведе до незадовільної оцінки за екзамен чи тест. Обмін інформацією з іншими особами в аудиторії під час тестування або екзамену, є академічною нечесністю, і всі залучені сторони будуть покарані. Хоча робота в групах над відповідними документами або домашніми завданнями не заборонена, робота, яку виконує слухач, повинна бути продуктом цього слухача і демонструвати його унікальний внесок. Видавати чужу роботу за свою – форма академічної недоброчесності.

Аудиторний етикет: під час занять зовнішній світ перестає існувати. Використання мобільних телефонів або інших пристроїв зв'язку під час лекції категорично забороняється, адже є проявом неповаги до викладача і аудиторії. А це означає, що після початку заняття мобільні телефони та інші гаджети мають бути вимкнені. Недотримання цієї політики може бути основою для зниження вашої оцінки. Виключенням є випадки звернення до ноутбуків та планшетів для заміток й користування ними припустиме лише під час семінарських занять за вказівкою чи дозволом викладача. Якщо ви не хочете бути в аудиторії, залишайтеся в казармі чи вдома, якщо ви приходите, я очікую вашої повної уваги та максимальної включеності у навчання.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

підручники та навчально-методичні посібники

- 8) Бекахметов, Г., Коржумбаев, А. Основы критического мышления. Астана, ОО «Общенациональное движение», «Казахстан – 2050», 2014. 198 с.
- 9) Дьюи, Дж. Психология и педагогика мышления. (Как мы мыслим) / Дьюи Дж.; [пер. с англ. Н.М. Никольской]; ред. Ю.С. Рассказова. Москва, Лабиринт, 1999. 192 с.
- 10) Конверський, А. Критичне мислення. Підручник. Київ, Центр навчальної літератури, 2018. 340 с.
- 11) Парадигмы юридической герменевтики; под общ. ред. Е.Н. Тонкова, И.Д. Честнова. СПб.: Алетейя, 2017. 490 с.
- 12) Саміло Г. О. Проблеми тлумачення правових норм: навч.-метод. посіб. Запоріжжя, ЗНТУ, 2017. 144 с.
- 13) Терно, С.О. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти. Запоріжжя, Просвіта, 2009. 268 с.
- 14) Тягло, О.В. Критичне мислення: навч.посібник. Харків, «Основа», «Триада +», 2008. 192 с.
- 15) Чатфилд Т. Критическое мышление. Анализируй, сомневайся, формируй свое мнение. Москва, Альпина Паблицер, 2017. – 328 с.
- 16) Чудаева Н.В., Г.О.Шулдик Психологія мислення. Київ, ФОП Жовтий О.О., 2014. 205 с.
- 17) Фрейре П. Формування критичної свідомості; пер. с англ. О. Демянчук. Київ, Юніверс, 2003. 176 с.
- 18) Halpern, Diane F. Thought and knowledge: an introduction to critical thinking. 5 ed. 2014. New York & London, Psychology Press, Taylor & Francis Group, 2014, 625 p.
- 19) Moore, V.N., Parker, R. Critical Thinking. 12 ed. McGraw-Hill Education, 2016. 528 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

- 1) Загашев И. Новые педагогические технологии в школьной библиотеке: образовательная технология развития критического мышления средствами чтения и письма <https://lib.1september.ru/2004/17/15.htm>
- 2) Развитие критического мышления через чтение и письмо. [Электрон.ресурс]. – Режим доступа: http://www.mozliceum.na.by/mr_proekt_critic.php
- 3) Клустер, Д. Что такое критическое мышление? [Электрон.ресурс]. – Режим доступа: <http://testolog.narod.ru/Other15.html>
- 4) Критическое мышление и логика: инструменты, статьи, пособия, материалы, семинары, тренинги, курсы. – [Электрон.ресурс]. – Режим доступа: <http://evolkov.net/critic.think/index.html>
- 5) Критическое мышление: отчёт об экспертном консенсусе в отношении образовательного оценивания и обучения (Дельфи-доклад) (<http://evolkov.net/critic.think/basics/delphi.report.html>)
- 6) The Foundation and Center for Critical Thinking [Электрон.ресурс]. – Режим доступа: <http://www.criticalthinking.org/>
- 7) StopFake. Режим доступа: <https://www.stopfake.org/uk/golovna/>
- 8) VoxUkraine. Режим доступа: <https://voxukraine.org/uk/about-us/>